

Aangenomen is daarin, dat de kosten voor uitdelven van de armste afzetting, indien die door den grensproducent behandeld wordt, 60 eenheden bedraagt. Bij dien prijs zal dan de aequatie prijs voor de delfstof zijn gelegen. Wisselen de kosten van voorbereiding, als boven bedoeld en uitgedrukt per eenheid product van 5 tot 40, dan zal de royalty zich voor de verschillende afzettingen tusschen de grenzen 0 en 35 moeten bewegen en voorgesteld kunnen worden door het gearceerde vak. Varieeren verder de kosten van uitdelven (die op de voorbereidingskosten van de grensafzetting gelegd zullen moeten worden) van 10 tot 20 eenheden, dan zal de ondernemersrente zich tusschen de grenzen 0 en 10 moeten bewegen en voorgesteld kunnen worden door het geruite vak.

Goed in het oog te houden is, dat deze teekening niet verward mag worden met die, welke als regel gebezigd wordt voor de verklaring van den aequatieprijs en dat het geenszins als axioma mag gelden, dat de grensproducent ook juist zijn werkzaamheid op de grensafzetting zal richten. Dit laatste doet aan het principe evenwel niets af.

*

Bij aandachtige overweging van het bovenstaande zal het duidelijk zijn, dat daaruit een niet onbelangrijke conclusie ten opzichte van de wijze van verrekening der royalty kan worden getrokken, n.l. deze, dat het irrationeel zal zijn daarvoor een deel der bruto, of zelfs nettowinst van den ondernemer te nemen omdat op deze wijze de eigenaar der delfstofafzetting deelt in de producers rent en hierdoor een behoorlijke behartiging van de belangen, die de ondernemer bij zijn bedrijf heeft, in de waagschaal kan gesteld worden. Men zou van zulk een stelsel evenals van te hooge belastingen kunnen zeggen, dat het werkt als een premie op minder rationeel beheer. Het cenige systeem van berekening, dat n.m.m. toegepast zou kunnen worden is een bedrag per eenheid aan de oppervlakte gebracht resp. verkocht product, voor iedere afzetting individueel vast te stellen aan de hand der voorbereidingskosten en van den totalen rijkdom der afzetting.

Is eenmaal de royalty bekend, dan bestaat de mogelijkheid om de waarde van een delfstofafzetting te berekenen. Dit vraagstuk doet zich in de praktijk herhaaldelijk voor. Bij fusie, liquidatie of reorganisatie, telkens zal het van het grootste belang zijn de juiste waarde der delfstofafzetting zoo goed mogelijk te kennen.

Technische schrijvers over mijnbouwkundige onderwerpen, behandelen dit onderwerp slechts terloops en berekenen de waarde der delfstofafzettingen niet afzonderlijk, doch in combinatie met het productieapparaat. Zoo geeft *Hoover* (de gewezen president der V.S., die lange jaren als mijningenieur werkzaam was) slechts algemeene richtlijnen, zeggende dat de waarde van het bedrijf als geheel gelijk is aan de contante waarde der in de toekomst te verwachten opbrengsten, op heden verdisconteerd, tegen een nogal hoog percentage in verband met het risico, dat het bedrijf medebrengt. *Krusch* is reeds eenigszins vollediger en vestigt er de aandacht op, dat bij de bepaling der toekomstige winsten rekening moet gehouden worden met afschrijvingen zoowel op het kapitaal in de bedrijfsmiddelen belegd, als op dat der delfstofafzetting. Bij geen der schrijvers is het komen vast te staan, dat de royalty de specifieke beloning is voor de delfstofafzetting en die haar waarde dus slechts ontleenen kan aan dit deel van het totale inkomen ¹⁾.

¹⁾ De aversie van technische schrijvers tegen economische onderwerpen is wel typeerend, maar niet onverklaarbaar. Ook *J. Schumpeter* vestigt in zijn „Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung“ (blz. 14) de aandacht op dit verschijnsel. Der productie zijn twee soorten begrenzungen opgelegd n.l. technische en economische. Den technicus gaan uiteraard de eerste voornamelijk ter harte. De wiskundig geschoolde heeft rekening leeren houden met wiskundige wetten, die veel positievere uitkomsten geven dan de economische, welke slechts tendenzen geven en die hij daarom niet nalaten kan te verachten.

Is men echter eenmaal tot dit inzicht gekomen, dan is het vraagstuk teruggebracht tot dat eener contante-waarde-berekening.

Twee moeilijkheden doen zich dan nog voor, die evenwel niet onoverkomelijk zijn. De eerste is deze, dat in de praktijk de grootte der afzetting en de rijkdom niet steeds bekend zijn.

Het is namelijk gewoonte de exploitatie ongeveer gelijken tred te laten houden met de exploitatie, zoodat de buiten het exploitatiegebied liggende deelen dus slechts succesievelijk bekend worden. Deze moeilijkheid doet zich echter bij iedere waardeering eener delfstofafzetting voor en uit de praktijk zijn verschillende regels gegroeid, waarnaar men bij een bekend gedeelte (vaak onder inachtneming der waarschijnlijkheidsrekening) een onbekend gedeelte kan bijgeschatten.

De andere moeilijkheid is de keuze van het rentepercentage, waartegen de in de toekomst te verwachten periodieke inkomsten uit hoofde van royalty tot een totaal bedrag te combineren zijn. Hoewel mijnondernemingen, terecht, tot de zeer speculatieve ondernemingen gerekend worden en het bovenbedoelde bijgeschatten zonder twijfel eveneens er toe bijdraagt, aan het verwachte inkomen een speculatief element toe te voegen, mag toch niet nagelaten worden de aandacht erop te vestigen, dat het inkomen uit royalty vrij wat steviger gefundeerd is dan het gedeelte voor den ondernemer bestemd (producers rent), zoodat voor de berekening der delfstof in den grond in ieder geval met een lager percentage zou mogen worden gerekend, dan bij kapitalisatie van het overig gedeelte van het inkomen der onderneming.

Tenslotte wil ik nog op een andere eigenaardigheid de aandacht vestigen, die ook vroeger, in ander verband, in de vakliteratuur reeds de aandacht gehad heeft. Kapitalisatie kan namelijk op tweeërlei wijze plaats vinden. De deelnemers kunnen de door hen gestorte gelden „à fonds perdu“ beschouwen; het geheele inkomen incl. dat uit royalty is dan jaarlijks aan de deelnemers uit te keeren.

Dit is de wijze, waarop bij luxen-maatschappijen gewerkt wordt.

Veel vaker ziet men tegenwoordig echter een andere ondernemingsvorm, waarbij n.l. een nominaal kapitaal gevormd wordt, dat de aandeelhouders na beëindiging der exploitatie terug verwachten. De delfstofafzetting kan in dat geval betaald zijn of niet (door koop verworven, concessie) en dus al of niet als actief op de balans paraisseeren. Is zulks wel het geval, dan zal dat deel van het inkomen, dat als royalty aangemerkt kan worden, moeten dienen ter fundeering van bedoeld activum, en als uit te keeren winst dus slechts overblijven, dat gedeelte der winst, dat de ondernemer werkelijk met zijn bedrijf verdient. In verreweg de meeste gevallen komt de waarde der in den grond aanwezige delfstof niet als zoodanig op de balans voor en zit in de uitkeeringen dan ook mede een zeker bedrag voor royalty begrepen. Het verdient aanbeveling dit gedeelte (althans voor intern gebruik) afzonderlijk te berekenen.

A. RITZ

ENKELE TOEPASSINGEN VAN DE NIEUWE HOLLE-RITHMACHINES

(Slot).

Van de in de beschreven administraties gebruikte staten en lijsten worden hieronder enkele der meest karakteristieke getoond, en wel

financieele administratie

1. hulpboekblad
2. grootboekrekening

winkel-administratie

3. magazijnlijst
4. paklijst
5. voorraadslijst (magazijnoverzicht)
6. winkel-overzicht.

Voor elken winkel wordt maandelijks een nieuw statistisch overzicht samengesteld, waarbij het systeem van „meeloopende jaartotalen” wordt toegepast. Het gegeven model toont o.m. het totaal der cijfers van 13 perioden, n.l. van de 2e periode in 1934 af tot en met die van de 1e periode in 1935.

Het daaropvolgende overzicht zal omvatten de 13 perioden van de 3e periode in 1934 tot en met de 2e periode in 1935, enz.

Zoodoende is een voor de commerciële leiding „levend” en „up to date” overzicht der voornaamste cijfers ontstaan, waaruit gemakkelijk het „gedrag” van een winkel is te zien. Dit is van groot belang, zoodra de kwestie van voortzetten of sluiten van een winkel aan de orde komt.

debiteuren-administratie

7. incassolijst
8. kwitantie
9. maandlijst der betaalde posten.

Alvorens tot de slotbeschouwing over te gaan, zij even gewezen op een weglating in het voorbeeld op bladz. 37 van het Maartnummer van dit blad. Weggevalen zijn bij post 2 en 3 het rekeningnummer 140.001, dat, zooals onmiddellijk daarna wordt betoogd, moet worden herhaald, opdat in de Hollerith-Afdeeling de tegenwaarde van den Debetpost ad £ 100—/— met f. 747.— kan worden gesommeerd.

De slotbeschouwing kan kort zijn. Getracht is aan te toonen,

op welke wijze in een drietal administraties, welke onderling geheel verschillend zijn, van de nieuwe Hollerith-machines kan worden gebruik gemaakt. Allermintst mag hieruit worden afgeleid, dat de beschreven methoden als de eenig mogelijke of de eenig juiste worden aanbevolen. Hun, die de beschreven methoden slaafs zouden willen volgen in hun administratie, zij het „wacht U voor namaak” voorgehouden. Immers de omstandigheden, waarin de grondgegevens tot stand komen en de aan de administratie gestelde eischen kunnen en zullen veelal verschillen van die, welke voor de beschreven administraties gelden.

Degene, die na een bezoek aan de Hollerith-Afdeeling, waar de Debiteuren-administratie werd getoond, betoogde, dat „de” Debiteuren-administratie voortaan volgens „de” Hollerith-methode moet worden gevoerd, beging in jeugdig enthousiasme een dubbele overdrijvingsfout. Er is geen „de”, in administratie, noch in methode.

Ook voor de hier beschreven administratie zijn de moeizaam uitgedachte toepassingen der Hollerith-machines niet van blijvende waarde. In onderdelen zullen zeker van tijd tot tijd wijzigingen moeten worden aangebracht. (Zoo worden op het oogenblik voor de winkeladministratie de voor- en nadeelen van het systeem van voorgeponste kaarten in studie genomen).

En ten slotte: nieuwe Hollerith-Machines zullen ongetwijfeld hare intrede doen, welke nieuwe mogelijkheden scheppen en tot geheele herziening van de systemen kunnen nopen.

Indien voor de alsdan verkregen resultaten belangstelling bestaat en het Maandblad weer zijne gastvrije kolommen zal willen openstellen, zal schrijver dezes gaarne opnieuw de pen ter hand nemen.

A. J. v. NOORDWIJK

		BOEK :												Model 1.		POSTEN Nos.			
		MAAND																	
Datum	Post No.	D E B E T						Tegenwaarde	C R E D I T						VER- VAL- DAG	Rente- dagen		N	Omschrij- ving Notities
		REKENING		Munt- soort	B E D R A G		P E K E N I N G		Munt- soort	B E D R A G		D	C						
		NAAM	No.		10.000.000.—,—		NAAM			No.	10.000.000.—,—								
								10.000.000.—,—											

Model 3.

U VERMICELLI ENGELNHAAR	12	5	K O	214	40110
U VERMICELLI ENGELNHAAR	25		K O	423	40110
		2	37 5		
UZ VERMICELLI MIDDEL	12	5	K O	214	40310
		1	12 5		
U VERMICELLI FR FYN	12	5	K O	259	40410
U VERMICELLI FR FYN	12	5	K O	264	40410
U VERMICELLI FR FYN	12	5	K O	214	40410
U VERMICELLI FR FYN	37	5	K O	420	40419
U VERMICELLI FR FYN	25		K O	421	40410
U VERMICELLI FR FYN	12	5	K O	423	40410
U VERMICELLI FR FYN	37	5	K O	461	40410

Model 2.						GROOTBOEK	
						REKENING	
BOEKPERIODE						D E B E T	
D (t)	REKENING	BOEK	MAAND	POST	TEGENWAARDE/OMSCHRIJVING	BEDRAG	

Model 4.

VERZEND-ADVIES No. 1

VERZONDEN UIT MAGAZIJN:

193

ONTVANGEN IN WINKEL:

UUR

(HANDTEKENING)

u/z	A R T I K E L	H O E V E E L H E I D		C O N T R O L E T O T A A L	W I N K E L N o .	A R T I K E L N o .
UZ	GOUDSE KAAS VV JONG 1E	6	ST		214	504
UZ	GOUDSE KAAS VV JONG 2E	6	ST		214	704
UZ	GOUDSE KAAS VV BELEGEN	6	ST		214	904
UZ	LEIDSE KRUIDKAAS	6	ST		214	1904
UZ	SUIKER	500	KO		214	10128
UZ	BASTERD SUIKER GEEL	50	KO		214	10328
UZ	BASTERD SUIKER WIT	50	KO		214	10428
U	ERWTEN A	10	KO		214	10509
UZ	ERWTEN B	10	KO		214	10609
U	ERWTEN C	10	KO		214	10709
U	PEENERWTEN	10	KO		214	10809
UZ	SPLITERWTEN GROF	10	KO		214	10909
UZ	SPLITERWTEN KLEIN	10	KO		214	11009
U	SPLITERWTEN GRUIS	10	KO		214	11109
U	CAPUCYNERS M	20	KO		214	11209
UZ	CAPUCYNERS N	30	KO		214	11309
U	ROZYNERWTEN 1E SOORT	10	KO		214	11409
UZ	CAPUCYNERS P	30	KO		214	11509
UZ	WITTE BONEN V	30	KO		214	11809
U	WITTE BONEN W	20	KO		214	11909

Model 5.

OMSCHRIJVING		Artikel- nummer	Boek No.	Week- boek	Week insl. uitsl.	Fact. No.	Hoeveelheid	Bedrag		Prijs	
SUIKER	K O	10148									
SUIKER	K O	10128									
VOORRAAD		10128	26	13	13		10703	5	4399	19	41 1
INSLAG VAN LEVERANCIERS		10128	28	13	13	98	7000		2828	42	
INSLAG VAN LEVERANCIERS		10128	28	13	13	33	5000		2020	30	
INSLAG VAN LEVERANCIERS		10128	28	13	13	29	20000		8081	20	
INSLAG VAN RETOURAFDEELING		10128	30	13	13		36		14	54	
INSLAG VAN RETOURAFDEELING		10128	30	13	13		5	8	2	34	
AFLEVERINGEN AAN WINKELS		10128	33	13	13		36960	—	14857	92—	40 2
AFLEVERINGEN AAN WINKELS		10128	33	13	13		900	—	361	80—	40 2
OVERLEGGINGEN GRONDSTOFFEN 1		10128	36	13	13		42	5—	17	17—	
OVERLEGGINGEN GRONDSTOFFEN 2		10128	36	13	13		43	8—	4	38—	
VERSCHIL MIDDENPRIJS		10128	42	13	13			—	74	98—	
						*	4799		2029	74	

Model 6.

OVERZICHT PER WINKEL

Naam

N A A M					Jaar en periode		BEDRAGEN (in Guldens)					% VAN OMZET				
							Omzet	Bruto Winst	Directe kosten	Res- teert	Reclame kosten	Bruto winst	Directe kosten	Resteert		
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	2	2970	665	532	133	66	22	4	17	9	4	5	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	3	2785	661	550	110	64	23	7	19	8	4	0	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	4	2589	590	502	87	111	22	8	19	4	3	4	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	5	2537	568	514	54	88	22	4	20	3	2	2	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	6	2245	522	498	32	74	23	3	22	2	1	0	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	7	2026	448	499	51—	68	22	1	24	6	2	5—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	8	1911	372	534	162—	—	19	5	28	0	8	5—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	9	1852	353	451	98—	17	19	1	24	4	5	3—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	10	1934	394	564	170—	20	20	4	29	2	8	8—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	11	2342	427	489	62—	20	18	1	20	7	2	6—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	12	2407	455	493	38—	71	19	0	20	5	1	6—	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	13	2500	511	498	13	13	20	2	19	7		5	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	35	1	2380	472	512	40—	2	19	7	21	3	1	7—	
					30478	6438	6636	201—	614		*		*		*	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	34	1	2593	656	522	134	166	21	9	17	4	4	5	
102	WASSENAAR	NOORDWYKERWEG	35	1	2380	472	512	40—	2	19	7	21	3	1	7—	
											*		*		*	

Model 7.

ROTTERDAM

INCASSILIJST D.D.

N^o

voor den Heer

V.K. DEN HAAG

Reiz.	Bet. cond.	Klant	Factuur Dag	Datum Maand	Factuur Bedrag	Totaal Kwitantie bedrag	Zegel	C
24	14	5340	18	3	500			
24	14	5340	18	3	300			
24	14	5340	21	3	500			
24	14	5340	22	3	500	1800		
24	14	5342	18	3	500			
24	14	5342	22	3	490	990		
24	14	5343	21	3	500			
24	14	5343	23	3	750	1250		
24	14	5344	22	3	300	300		
24	14	5345	18	3	1000	1000		
					5340*			

Totaal geïncasseerd . . .

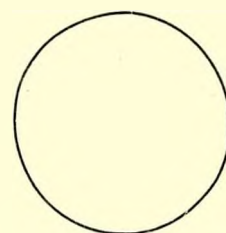
TE ZAMEN

Gestort op PCG. Rekening
(incl. zegels)

GULDENS

ZONDER
ZICHT

Model 8.

SPECIFICATIE

FACT. DATUM		BEDRAG	
DAG.	MND.	GULDEN	CENT

DE SOMMA VAN

GULDEN CENT

18	3	5	00
18	3	3	00
21	3	5	00
22	3	5	00
		18	00*

18 00

10 + ZEGEL

10

 CONTROLE
Nos.

ONTVANGEN VAN DEN HEER MEVROUW DE FIRMA

 5 3 4 0 N F NEDERVEEN HAAGWEG RIJSWIJK
 5 3 4 0
 5 3 4 0 VOOR LEVERING VOLGENS NEVENSTAANDE SPECIFICATIE
 5 3 4 0
 5 3 4 0

Model 9.

Nummer		Boek Debet	Datum Factuur	K. G.	Bedrag	Gedeeltelijke betalingen	Betalingen		Bewijsstuk nummer	Boek Credit
Klant	Factuur						datum	cond.		
1589	0000		25 02			7670	5 03	00	9	7
1589	0000		25 02			10	9 03	00	64	9
1589	0027	1	25 02	80	7680			90		
1589	0000		4 03			7670	12 03	00	113	7
1589	0000		4 03			10	16 03	00	65	9
1589	0050	1	04 03	80	7680			90		
1589	0026	1	11 03	80	7680			90		
1589	0000		11 03			7670	19 03	00	209	7
1589	0000		11 03			10	23 03	00	67	9
1589	0028	1	18 03	80	7680			90		
1589	0000		18 03			10	30 03	00	68	9
1589	0000		18 03			7670	26 03	00	301	7
					30720*					
1592	0440	1	19 02							
1592	0517	1	05 03	5	500		4 03	11	812	5
1592	0409	1	12 03	5	500		18 03	11	953	5
				6	384		25 03	11	45	5
					1384*					

5

4

3

2

1

Nummer		Boek Debet	Datum Factuur	K. G.	Bedrag	Gedeeltelijke betalingen	Betalingen		Bewijsstuk nummer	Boek Credit
Klant	Factuur						datum	cond.		
Boek Debet		1 Verkoopboek		Boek Credit	5 Reizigers en V.K.	Betalings- condities	00	Contant	60	Rembours
		2 Reizigers en V.K.			6 Retourboek	11-36		Reiz. Incasso	71-76	Incasso V.K.
		3 Memoriaal			7 Bankboek	40		Bank	80	Postkwit.
		4 Kas Bankboek			8 Kasboek	50		Giro Kwit.	90-99	Remise
					9 Memoriaal					

V.K. GRONINGEN